

**Міністерство освіти і науки України
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника**

**Навчально-науковий юридичний інститут
Кафедра правоохоронної діяльності**

Кадук С. В.

КРИМІНАЛІСТИКА

**Методичні вказівки
для підготовки до лабораторних занять
здобувачів освіти заочної форми навчання**

**Спеціальність 081 «Право»
Освітній рівень бакалавр**

м. Івано-Франківськ – 2024

Затверджено на засіданні кафедри правоохоронної діяльності Навчально наукового юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (протокол №1 від 02 вересня 2024 року).

Затверджено на засіданні науково-методичної ради Навчально-наукового Юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (протокол №2 від 29 листопада 2024 року).

Рецензенти:

Кернякевич-Танасійчук Юлія Володимирівна

завідувач кафедри судочинства Навчально
наукового юридичного інституту
Прикарпатського національного університету
імені Василя Стефаника, доктор юридичних
наук, професор

Тимчишин Андрій Михайлович

завідувач кафедри права та гуманітарних
дисциплін Івано-Франківської філії відкритого
Міжнародного університету розвитку людини
«Україна», доктор юридичних наук, професор

Кадук С. В. Криміналістика. Методичні вказівки для підготовки до лабораторних занять для здобувачів освіти заочної форми навчання (ОР «Бакалавр»). Івано-Франківськ: Навчально-науковий юридичний інститут Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, 2024. 15 с.

Методичні вказівки розроблені на основі навчального плану Навчально – наукового юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника і призначені для підготовки до семінарських занять з навчальної дисципліни здобувача освіти “Криміналістика”, а також для підготовки до здачі іспиту. У методичних вказівках викладені: завдання до лабораторно-практичних занять, які включають короткі методичні рекомендації, що полегшать підготовку до занять, переліки питань, які виносяться на обговорення на заняття, контрольних питань для перевірки знань, теми індивідуальних виступів. До кожної теми поданий перелік літератури та нормативно-правових актів станом на 28 серпня 2024 року.

Методичні вказівки призначені для здобувачів освіти, аспірантів, викладачів.

© Кадук С.В., 2024

© ПНУ імені Василя Стефаника, 2024

ЗМІСТ

Передмова.....	4
Лабораторні (практичні заняття).....	6
Заняття 5.....	6
Заняття 7.....	9
Заняття 10.....	11
Рекомендована література.....	16

Передмова

Лабораторні заняття з криміналістики є однією із форм організації навчальної роботи у вищих навчальних закладах України. Вони допомагають дотримуватися одного з провідних принципів дидактики – принципу зв'язку теорії з практикою. Лабораторне заняття – це форма навчального заняття, при якому здобувач освіти вищого закладу освіти України під керівництвом викладача особисто проводить натурні чи імітаційні експерименти або дослід з метою практичного підтвердження окремих теоретичних положень даної навчальної дисципліни, набуває практичних навичок роботи з лабораторним устаткуванням, обладнанням, обчислювальною технікою, відповідним приладдям, оволодіває методикою експериментальних досліджень у конкретній галузі.

Зміна навчально-виховних та наукових орієнтирів вимагають суттєвого перегляду змісту, структури та системи правової, у тому числі й криміналістичної освіти, формування її нової концепції відповідно до норм чинної Конституції. Головними принципами цієї концепції мають стати:

- 1) вивчення глобальних процесів і закономірностей криміногенної обстановки; 2) особливу увагу слід звертати на криміналістичні категорії, терміни та назви, які мають відповідати правилам і нормам української мови;
- 3) необхідно вивчати, досліджувати періоди розвитку та становлення криміналістики;
- 4) вивчати криміналістичні школи, досвід боротьби зі злочинністю інших країн.

Навчальна дисципліна "Криміналістика" складається з 4 основних розділів:

"Теоретичні основи криміналістики", "Криміналістична техніка", "Криміналістична (слідча) тактика", "Методика розкриття та розслідування окремих видів злочинів".

Мета вивчення навчальної дисципліни передбачає засвоєння здобувачами системи знань, навиків і вмінь з використання науково-технічних засобів і методів для розкриття та розслідування кримінальних правопорушень.

5

Лабораторні заняття проводяться з підгрупами здобувачів освіти у складі 10–15 чоловік. Відпрацювання всіх практичних і лабораторних занять є обов'язковим для кожного здобувача освіти.

Всі види занять повинні проводитись з використанням науково-технічних криміналістичних засобів, криміналістичних колекцій, криміналістичних методів дослідження на базі криміналістичного центру.

Вказані вимоги є концептуальними та можуть бути змінені або доповнені в залежності від чинного законодавства, завдань по боротьбі з правопорушеннями. Форми навчання: лекційні, лабораторно-практичні заняття, самостійна робота. Засоби навчання: опрацювання рекомендованої юридичної і спеціалізованої літератури і підручників, навчальних посібників, монографій, нормативно правових актів, науково-технічних засобів, лабораторного обладнання, розхідних матеріалів та унаочнення у вигляді документальних фільмів, слайдів, натурних колекцій (колекції вогнепальної і холодної зброї, колекції куль, стріляних гільз, тощо).

ЛАБОРАТОРНО-ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ

Розділ 2

Криміналістична техніка

Тема 5. Основи криміналістичного слідознавства (виявлення, фіксації, вилучення та описання слідів рук людини).

Методичні вказівки: Формування умінь і навичок виявлення копіювання слідів пальців рук.

Питання для вивчення:

1. Загальні положення слідознавства.
2. Типи і види папілярних узорів.
3. Властивості папілярних узорів.
4. Правила виявлення слідів пальців рук.

Питання для самоконтролю:

1. Криміналістичне слідознавство як галузь криміналістичної техніки.
2. Механізм утворення слідів і їх класифікація.
3. Сліди знарядь злочину та інструментів.

Теми рефератів:

1. Сліди злочину, як джерела криміналістичної інформації.
2. Теоретичні засади слідоутворення і класифікації слідів в криміналістиці.

Хід заняття:

1. Провести коротке опитування студентів.
2. Запропонувати здобувачам освіти виявити відбитків пальців рук на різних об'єктах з допомогою технічних засобів.
3. Поняття слідів злочину у криміналістиці, їх класифікація.
4. Інші матеріальні сліди людини, що мають криміналістичне значення.

7

Матеріальне забезпечення:

Валіза експерта-криміналіста для огляду м.п.

Валіза для дактилоскопіювання живих осіб та трупів.

Магнітні кісточки – 20-25 шт.

Флейцеві кісточки – 20-25 шт.

Феромагнітні та звичайні порошки: малахіт, сапфір, рубін, агат, топаз, відновлене залізо, форсуночна сажа, окис цинку, окис міді, окис алюмінія, тканоль (набір).

Лупи – 15 шт.

Ножниці – 15 шт.

Лента-скотч – 1 шт.

Дактилоскопічні плівки (світлі, темні).

Об'єкти зі слідами рук (пляшки, стакани, фрагменти тарілок, поліровані, дерев'яні

пластини, вироби з паперу).

Хід заняття (онлайн):

Викладач, виносною камерою з різних сторін демонструє здобувачів освіти перелічені технічні засоби і розхідні матеріали. Лівою рукою утримує об'єкт зі слідами, таким чином щоб не пошкодити сліди на ньому та не залишити свої. Правою рукою утримує магнітну або флейцову кісточку, набирає феромагнітний або звичайний порошок, так щоб на основі кісточки утворилася подушечка з цього порошку, і акуратно, тільки подушечкою, рухами в одному напрямку, корпусом кісточки не торкаючись об'єкта - носія слідової інформації покриває поверхню. Виявлений слід окреслюється і об'єкт відкладається в сторону. Після виявлення сліду, його необхідно перекопіювати на світлу, прозору ленту-скотч. Для цього відділяється шматок плівки за розміром слідового поля. Стрічка утримується так щоб вона не склеїлась. Липкою стороною стрічку необхідно наклеїти на об'єкт за межами сліду і акуратно, поступово без деформації наклеїти на слід. Між площиною об'єкта і плівкою утворюються повітряні крапки (подушечки), їх прибирають подушечками нігтьових флангів пальців не зміщуючи плівку. При

8

необхідності повітряні крапки проколюють голкою, щоб не втрати відображення деталей будови папілярних ліній. Далі плівку відслоюють (відривають) у зворотньому напрямку, також обережно щоб не деформувати плівку з перекопійованим слідом. Після плівку необхідно наклеїти на чистий цупкий аркуш паперу, її нумерують і підписують де саме, на якому об'єкті, коли і ким виявлено слід. Далі здобувач освіти складає фрагмент протоколу, оглядає слід, визначає тип і вид візерунку, зазначає дату, час, місце виявлення сліду, методи виявлення, порядок упакування та опечатування, якою печаткою, номер та її зміст.

Рекомендована література:

1. Тіщенко В. В. Криміналістика: навч. посіб. Одеса: Юридика, 2022. 236 с. 2.
- Копча В. В., Копча Н.В. Криміналістична техніка, тактика і методика: навч. посіб.

Одеса: Гельветика, 2022. 286 с.

3. Пясковський В. В. Криміналістика: навч. посіб. Київ: Право, 2020. 752 с. 4.

Степанюк Р.П., Гусева В.О., Кікінчук В.В. Криміналістика: Криміналістична техніка: навч. посіб./ за ред. Р.П. Гусева. Харків: Харків. нац. ун-т внутрішніх справ, 2023. 384 с.

5.Пясковський В.В., Чорноус Ю.М., Самодін А.В. Криміналістика : підручник / за ред. В. В. Пясковського. Харків : Право, 2020. 752 с.

6.Сабадаш В.П., Ларкін М.О. Криміналістика: навч. посіб. Київ: ЦУЛ, 2022. 228 с.

7.Тетарчук І.В. Криміналістика: навч. посіб. Київ: ЦУЛ, 2022. 200 с. 8.Удовенко

Ж.В. Криміналістика: конспект лекцій. Київ: ЦУЛ, 2020. 320 с. 9.Гула Л.Ф.

Крижановський А.С. Практикум з криміналістики:методика розслідування окремих видів злочинів. Київ: Новік-прінт, 2021. 533 с.

Тема 7: Основи зброезнавства.

Методичні вказівки: Формування вмінь та навичок визначати типи та види вогнестрільної зброї та описувати представлені об'єкти у вигляді фрагменту протоколу.

9

Питання для вивчення:

1. Поняття зброезнавства як часткового вчення криміналістики.
2. Поняття вогнепальної зброї та боєприпасів.
3. Кваліфікація та класифікація вогнепальної зброї.
4. Механізм пострілу та утворення слідів застосування вогнепальної зброї.

Питання для самоконтролю:

1. Визначте поняття гладкостовольної мисливської зброї та її класифікацію. 2. За якими критеріями класифікується нарізна вогнепальна зброя. 3. Особливості будови атипової вогнепальної зброї.

Теми рефератів:

1. Мова і термінологія зброезнавства.
2. Сліди вогнепальної зброї та механізм їх утворення на стріляних кулях і гільзах.

Матеріальне забезпечення:

1. Натуральні взірці зброї – пістолет “ПМ” та “Беретта”.
2. Рушниця – 1 штука.
3. Боєприпаси (натуральна колекція криміналістичного центру).
4. Гільзи штатного патрона для нарізної і гладкоствольної вогнепальної зброї.
5. Об’єкти зі слідами застосування вогнепальної зброї.
6. Корпус і запал гранати “РГД-5” та “Ф-1”.
7. Лупи – 15 штук.
8. Штангенциркулі – 15 штук.
9. Лінійки – 20 штук.

Хід заняття:

1. Провести коротке опитування здобувачів освіти.
2. Оглянути представлені об’єкти (вогнестрільну зброю і боєприпаси).
3. Описати вказані об’єкти у вигляді фрагменту протоколу.

10

4. Схематично замалювати об’єкти дослідження і позначити їх основні складові елементи.

1. Сліди застосування вогнепальної зброї.
2. Судово-балістична експертиза та її можливості.

Хід занять (онлайн):

Викладач демонструє взірці вогнепальної ручної, коротко ствольної зброї, мисливську рушницю та боєприпаси до них, гільзи, стріляні кулі, гранати, запали до них, зокрема УЗРГДМ. Викладач проводить опитування здобувачів освіти та пропонує показати сліди на кулях та гільзах, їх локалізацію, просить розповісти які деталі зброї відображаються на цих об’єктах, водночас

демонструючи ці об'єкти та сліди. Після опитування здобувачів освіти викладач рекомендує переглянути фрагменти фільмів із колекції криміналістичного центру про принципи дії вогнепальної зброї, процес зарядження патронами, досилання патрона до патронника ствола, сам процес вистрілу, початкового руху кулі по каналу ствола, виведення гільзи за межі екземпляра зброї, пересування затвору, повторного автоматичного (механічного) досилання патрона, тобто механізм пострілу, механізм взаємодії деталей зброї та відображення їх на кулі та гільзах.

Рекомендована література:

1. Тіщенко В. В. Криміналістика: навч. посіб. Одеса: Юридика, 2022. 236 с.
2. Копча В. В., Копча Н.В. Криміналістична техніка, тактика і методика: навч. посіб. Одеса: Гельветика, 2022. 286 с.
3. Пясковський В. В. Криміналістика: навч. посіб. Київ: Право, 2020. 752 с.
4. Степанюк Р.П., Гусева В.О., Кікінчук В.В. Криміналістика: Криміналістична техніка: навч. посіб./ за ред. Р.П. Гусева. Харків: Харків. нац. ун-т внутрішніх справ, 2023. 384 с.
5. Пясковський В.В., Чорноус Ю.М., Самодін А.В. Криміналістика : підручник / за ред. В. В. Пясковського. Харків : Право, 2020. 752 с.

11

6. Сабадаш В.П., Ларкін М.О. Криміналістика: навч. посіб. Київ: ЦУЛ, 2022. 228 с.
7. Тетарчук І.В. Криміналістика: навч. посіб. Київ: ЦУЛ, 2022. 200 с.
8. Удовенко Ж.В. Криміналістика: конспект лекцій. Київ: ЦУЛ, 2020. 320 с.
9. Гула Л.Ф. Крижановський А.С. Практикум з криміналістики: методика розслідування окремих видів злочинів. Київ: Новік-прінт, 2021. 533 с.

Тема 10. Основи габітоскопії.

Методичні вказівки: Набути навиків складати словесний та композиційний портрет за погрудним фотознімком особи, виконаним за правилами сигналітичної зйомки.

Питання для вивчення:

- 1.Поняття, наукові основи та завдання габітоскопії.
- 2.Поняття словесного та композиційного портрета.
- 3.Правила описання зовнішності людини за методом словесного портрета.

Питання для самоконтролю:

- 1.Збирання та використання джерел інформації про зовнішність особи для її розшуку та ідентифікації.
2. Засоби і методи відтворення і фіксації відображень зовнішності людини.

Матеріальне забезпечення:

1. Фотознімки осіб з погрудним зображенням в анфас і профіль, виконані за правилами сигналітичної фотозйомки – 25 штук.
2. Слайди зі спеціальною термінологією і логічно послідовним описом ознак зовнішності особи (правила описання) – 2 штуки.
3. Папка з фільмами професійного спрямування в базі даних стаціонарного мультимедійного проектора.
4. Лупи криміналістичні – 15 штук.
5. Лінійки – 15 штук.

12

Хід заняття:

1. Провести коротке опитування здобувачів освіти.
2. Виявити та описати ознаки зовнішності здобувачів освіти.
3. Описати зовнішність людини за методом словесного портрета.

Хід заняття (онлайн):

Після опитування здобувачів освіти з контрольних питань, викладач демонструє на екран фотознімок особи з погрудним зображенням в анфас і правий профіль та пропонує здобувачу освіти із групи описати ознаки зовнішності у відповідності до правил і порядку описання. Викладач пропонує пояснити трьохкратну градацію

визначення величин певних частин обличчя людини. Пропонує розповісти як визначити, наприклад, висоту, ширину чола або розмір очей, середньої частини обличчя, підборіддя тощо. Здобувач освіти повинен визначити, за проханням викладача, на конкретному фотознімку людини розмір чола (високе, середнє, мале), пояснити як визначаються ці величини за пропорціями обличчя. Викладач виправляє недоліки та неточності, пропонує описати ознаки зовнішності особи з представленої фотографії (виконаної за правилами сигналітичної фотозйомки) у вигляді фрагмента протоколу. Протоколи передаються викладачу для перевірки та оцінки.

Рекомендована література:

1.Тіщенко В. В. Криміналістика: навч. посіб. Одеса: Юридика, 2022. 236 с. 2.Копча В. В., Копча Н.В. Криміналістична техніка, тактика і методика: навч. посіб. Одеса: Гельветика, 2022. 286 с.

3.Пясковський В. В. Криміналістика: навч. посіб. Київ: Право, 2020. 752 с.

4.Степанюк Р.П., Гусєва В.О., Кікінчук В.В. Криміналістика: Криміналістична техніка: навч. посіб./ за ред. Р.П. Гусєва. Харків: Харків. нац. ун-т внутрішніх справ, 2023. 384 с.

5.Пясковський В.В., Черноус Ю.М., Самодін А.В. Криміналістика : підручник / за ред. В. В. Пясковського. Харків : Право, 2020. 752 с.

13

6.Сабадаш В.П., Ларкін М.О. Криміналістика: навч. посіб. Київ: ЦУЛ, 2022. 228 с.

7.Тетарчук І.В. Криміналістика: навч. посіб. Київ: ЦУЛ, 2022. 200 с. 8.Удовенко

Ж.В. Криміналістика: конспект лекцій. Київ: ЦУЛ, 2020. 320 с. 9.Гула Л.Ф.

Крижановський А.С. Практикум з криміналістики: методика розслідування окремих видів злочинів. Київ: Новік-прінт, 2021. 533 с.

Тема 11. Основи інформаційного забезпечення боротьби зі злочинами.

Навчити здобувачів освіти складати відповідні запити до правоохоронних, контролюючих, державних органів про надання відповідної інформації. **Питання**

для вивчення:

1. Інформаційне забезпечення боротьби зі злочинами як галузь розділу “Криміналістична техніка”.
2. Поняття криміналістичної реєстрації, обліків та їх види.
3. Юридичні та наукові підстави криміналістичної реєстрації окремих осіб та об’єктів.
4. Органи, які ведуть оперативно-довідкові обліки.

Питання для самоконтролю:

- 1.Форми та способи ведення обліків.
- 2.Поняття та завдання експертно-криміналістичних обліків.
3. Види інших обліків та підрозділи які їх ведуть.
- 4.Принципи та підстави взяття об’єктів на криміналістичний облік, дактилоскопічний облік.

Теми рефератів:

- 1.Поняття і зміст довідково-допоміжних обліків, їх місце в системі криміналістичної реєстрації.
2. Криміналістично-довідкові колекції, їх система та види.

Матеріальне забезпечення:

1. Взірці документів (запитів) до правоохоронних органів – 10 штук.
2. Взірці документів (запитів) до контролюючих державних органів – 10 штук.
3. Взірці документів (запитів) до державної пограничної служби та інших інстанцій – 10 штук.
4. Взірці натурних колекцій на слайдах та відеоматеріалах про надання відповідної інформації – 10 штук.
5. Документальний фільм про діяльність служб та підрозділів ДНД ЕКЦ.
6. Фотографії та слайди видів криміналістично-довідкових колекцій. **Хід**

заняття:

1. Провести коротке опитування здобувачів освіти.

2. За фабулою задачі скласти запити у відповідні інстанції.
3. Здобувачі освіти виконують тестові завдання з теми, яку вивчають.

Хід заняття онлайн:

Викладач демонструє взірці запитів виконаних на форматизованих бланках та на звичайних аркушах паперу. За певною фабулою задачі пропонує здобувачам освіти скласти запити та визначити в які інстанції їх подавати. Пропонується показ слайдів з певними видами натурних колекцій, фільми про використання криміналістично-довідкових колекцій у практичній діяльності з метою профілактики та розкриття й розслідування правопорушень.

Рекомендована література

Основна

- 1.Тіщенко В. В. Криміналістика: навч. посіб. Одеса: Юридика, 2022. 236 с.
- 2.Копча В. В., Копча Н.В. Криміналістична техніка, тактика і методика: навч. посіб. Одеса: Гельветика, 2022. 286 с.
- 3.Пясковський В. В. Криміналістика: навч. посіб. Київ: Право, 2020. 752 с.
- 4.Степанюк Р.П., Гусева В.О., Кікінчук В.В. Криміналістика: Криміналістична техніка: навч. посіб./ за ред. Р.П. Гусева. Харків: Харків. нац. ун-т внутрішніх справ, 2023. 384 с.
- 5.Пясковський В.В., Чорноус Ю.М., Самодін А.В. Криміналістика : підручник / за ред. В. В. Пясковського. Харків : Право, 2020. 752 с.

15

- 6.Сабадаш В.П., Ларкін М.О. Криміналістика: навч. посіб. Київ: ЦУЛ, 2022. 228 с.
- 7.Тетарчук І.В. Криміналістика: навч. посіб. Київ: ЦУЛ, 2022. 200 с.
- 8.Удовенко Ж.В. Криміналістика: конспект лекцій. Київ: ЦУЛ, 2020. 320 с.
- 9.Гула Л.Ф. Крижановський А.С. Практикум з криміналістики:методика розслідування окремих видів злочинів. Київ: Новік-прінт, 2021. 533 с.

Додаткова

- 1.Шепітько В.Ю. Криміналістика: навч. посіб. Київ: Право, 2019. 456 с.
- 2.Комірсарчук Р.В. Криміналістика: навч.методич.посіб. Київ: Гельветика, 2017. 160 с.
3. Іщенко А.В. Криміналістика у питаннях і відповідях: навч. посіб. Київ: ЦУЛ, 2022. 118 с.